

VVS REACTIE VOORONTWERP HBO

1. INLEIDING

In oktober 2007 stelde Vlaams minister onderwijs Frank Vandenbroucke het hoger beroepsonderwijs (HBO) voor in zijn nota "Treden naar succes, werken en leren". De huidige 7de jaren TSO, de 4de graad BSO, de opleidingen van de centra voor volwassenenonderwijs (CVO's) en de hoger onderwijsopleidingen voor sociale promotie (HOSP) zullen ondergebracht worden in dit hoger beroepsonderwijs. Deze opleidingen, die allen belangrijk zijn voor hun grote arbeidsmarktrelevantie, zullen zo een duidelijke plaats krijgen in ons onderwijslandschap.

Het hoger beroepsonderwijs zal zich positioneren tussen het secundair onderwijs en de bachelopleidingen, en moet de kwalificatiekloof die daar nu dreigt te ontstaan dichten. Twee niveau's zullen onderscheiden worden in het hoger beroepsonderwijs: HBO 4 en HBO 5.

HBO 4	HBO 5
60 tot 90 studiepunten	90 tot 120 studiepunten
Aangeboden door instellingen SO en CVO's	Aangeboden door CVO's en hogescholen
Autonome vakmensen (niveau 4 in Vlaamse kwalificatiestructuur)	Vakmensen die een groep kunnen aansturen (niveau 5 in Vlaamse kwalificatiestructuur)
Leidt tot certificaat HBO	Leidt tot graduatsdiploma HBO
Doorstroom naar HBO5 via verkort traject en naar HO via vrijstellingen	Doorstroom naar HO via verkort traject

Het hoger beroepsonderwijs wil de arbeidsmarktkansen van lerenden, werkenden en werkzoekenden versterken, en dit door een nauwe samenwerking met de arbeidsmarkt bij de inrichting van de opleidingen. Daarnaast wil het hoger beroepsonderwijs een opstap kunnen bieden naar opleidingen die leiden tot een professionele bachelor. Gezien de diverse doelgroep van het hoger beroepsonderwijs, zal de toegankelijkheid van deze opleidingen centraal staan. Dit zal zich bijvoorbeeld uiten in het tijdstip waarop de lessen worden gegeven of het aantal momenten per jaar waarop men een opleiding kan aanvangen.

Op de Algemene Vergadering van 24 oktober 2007 nam de Vlaamse Vereniging van Studenten een standpunt in over het hoger beroepsonderwijs. Daarin verwelkomde VVS het idee van het HBO maar maakten we heel wat opmerkingen bij de praktische uitwerking.¹ In juni 2008 stelde de minister een nieuwe, meer gedetailleerde, discussienota voor, gevolgd door een voorontwerp van decreet. Met deze tekst wil de Vlaamse Vereniging van Studenten een overzicht bieden van de belangrijkste nieuwe elementen en tevens een reactie formuleren op de nieuwe discussienota, het voorontwerp van decreet en de bijbehorende memorie van toelichting gebaseerd op het reeds ingenomen standpunt.

2. DOELSTELLINGEN VAN HET HBO

2.1. ARBEIDSMARKTKANSEN VERSTERKEN

Het Hoger beroepsonderwijs heeft tot doel de arbeidsmarktkansen van een ruime doelgroep te verbeteren. Dit wil de minister bereiken door een nauwe samenwerking met de bedrijfsweld bij de ontwikkeling van de opleidingen. Zo blijven de opleidingen afgestemd op de arbeidsmarktevoluties. VVS ziet inderdaad een belangrijke **adviesfunctie** weggelegd voor de **arbeidsmarkt in de ontwikkeling van HBO-opleidingen**, maar waarschuwt voor de **gevaren** die verbonden zijn aan een **te sterke band**. Wanneer opleidingen voortdurend aangepast worden aan de laatste nieuwe ontwikkelingen in de bedrijfsweld loopt men het risico dat de diploma's te snel aan waarde verliezen. VVS vindt het veel belangrijker dat cursisten competenties worden bijgebracht die hen in staat stellen tijdens hun verdere carrière gemakkelijk nieuwe zaken aan te leren (zogenaamde 'leercompetenties') dan dat curricula aan elke nieuwe evolutie op de arbeidsmarkt aangepast worden.

¹ http://www.vvs.ac/documentatie_standpunten/standpunten/2007-2008/HBO.pdf

Het is uitsluitend de taak van de onafhankelijke commissie HBO, en niet die van de arbeidsmarkt, om over de macrodoelmatigheid en de invulling van de curricula van opleidingen te oordelen. De commissie HBO houdt hierbij wel rekening met de vraag die bestaat op de arbeidsmarkt en gaat na of de voorgestelde curricula voldoen aan de beroepscompetentieprofielen. De arbeidsmarkt heeft daarbij enkel een adviserende functie voor VVS. Net als de instellingen, die al jarenlange ervaring hebben met de inrichting van opleidingen, moeten ook de cursisten betrokken worden bij de invulling van nieuwe opleidingen. Daarom pleit VVS voor **cursistenvertegenwoordiging in de commissie HBO**. Deze 'cursistenblik' met ervaring vanuit het afnemend veld kan immers nieuwe inzichten bijbrengen om de opleidingen beter vorm te geven.

De arbeidsmarktkansen van afgestudeerden uit het hoger beroepsonderwijs zullen eveneens versterkt worden door de duidelijkere positionering die de huidige 7de jaren TSO, 4de graad BSO en het vroegere HOSP zullen krijgen. VVS was al langer vragende partij voor een duidelijk kwalificatieniveau voor postsecundaire opleidingen die niet zomaar in de Bachelor-Master structuur ingepast kunnen worden.

Volgens VVS zijn zulke **korte trajecten positief** omdat ze

- een veralgemeende toegang tot levenslang leren verschaffen en een kader voor levenslang leren scheppen
- inspelen op de noden aan nieuwe vaardigheden en kwalificaties
- positief zijn voor de democratisering van het onderwijs
- goed zijn om sociale uitsluiting tegen te gaan.

2.2. PARTICIPATIE AAN LEVENSLANG LEREN BEVORDEREN

Het HBO opent eveneens perspectieven voor diegenen die een opleiding in het hoger onderwijs willen volgen, maar zich niet meteen klaarvoelen om aan een bacheloropleiding te beginnen. De minister voorziet aansluiting met professionele bacheloropleidingen vanuit de HBO-opleidingen via verkorte trajecten die afgestudeerden uit het HBO in staat zullen stellen op kortere tijd een professionele bacheloropleiding te doorlopen.

VVS juicht deze doorstroomfunctie toe die de minister ziet in het HBO, maar vraagt dat hier nog sterker de nadruk op wordt gelegd. De mogelijkheden voor een **opstap vanuit het HBO naar een professionele bachelor** moeten **verruimd** worden. Daarnaast moet **ook** een opstap **naar een academische bachelor** mogelijk gemaakt worden. Concreet vraagt VVS dat ook universiteiten opleidingen mogen aanbieden voor cursisten die het hoger onderwijs willen aanvatten maar die niet over de juiste startcompetenties bezitten. Deze opleidingen moeten veeleer generieke competenties bijbrengen dan arbeidsmarktgerichte competenties. Alleen zo zal een volwaardige trede tussen het secundair en het hoger onderwijs op de kwalificatieladder ontstaan.

In de nota d.d. oktober 2007 werd voorzien dat voor elke HBO-opleiding een verkort traject aan minstens één hogeschool moet worden uitgetekend. VVS pleitte er toen voor dat voor elke HBO-opleiding aan minstens één hogeschool per provincie een aansluiting moet worden voorzien. Deze bepaling werd echter in de memorie van toelichting vervangen door een betoog voor voldoende schaalgrootte. Indien meerdere CVO's samen met een of meerdere hogescholen eenzelfde verkort traject kunnen realiseren, is er meer potentiële instroom mogelijk in de verkorte trajecten van de bacheloropleidingen en wordt het dus interessanter voor hogescholen om aangepaste trajecten op maat aan te bieden. VVS is eveneens een voorstander van een dergelijke samenwerking maar vraagt daarnaast nog steeds dat **elke HBO-opleiding aansluit op een verkort traject bij minstens één bachelor per provincie**. Net zoals schakelprogramma's de opstap van een professionele bachelor naar een master aan verschillende universiteiten mogelijk maken, moeten voldoende verkorte trajecten voor elke HBO-opleiding aan verschillende hogescholen ervoor zorgen dat er ook tussen het HBO en de professionele bachelorgraad een volwaardige brug gebouwd wordt.

3. KENMERKEN VAN HET HBO

3.1. BEROEPSOPLEIDING NA SECUNDAIR ONDERWIJS

De HBO-opleidingen veronderstellen het bereikte niveau van de algemene vorming secundair onderwijs en bouwen voort op de beroepsgerichte vormingen. Ook voor ASO-studenten moet aansluiting echter mogelijk zijn ook al hebben zij nog niet de benodigde technische competenties. Daarom stelt de nota dat CVO's en secundair onderwijsinstellingen net als hoger onderwijsinstellingen voorbereidingscursussen kunnen inrichten. VVS wijst er op dat dergelijke **voorbereidingscursussen toegankelijk en democratisch moeten zijn**, vooral gezien de ruime doelgroep die het HBO beoogt.

3.2. BEROEPSGERICHTE KWALIFICATIE VAN NIVEAU 4 OF NIVEAU 5

Elke opleiding in het HBO leidt tot een onderwijskwalificatie. In die onderwijskwalificatie zit minstens één beroepskwalificatie vervat. Het is VVS echter **niet duidelijk** wat nu precies het **onderscheid** vormt tussen de **onderwijskwalificatie** waartoe het HBO leidt en de **beroepskwalificatie**. Gelijktijdig met deze reactie werkte VVS een reactie uit op de Vlaamse Kwalificatiestructuur.

Korte meer beroepsgerichte opleidingen zijn ook terug te vinden in andere Europese landen. Meestal maken deze opleidingen deel uit van het hoger onderwijs en worden ze 'short cycle' genoemd. De short cycles behoren meestal integraal tot een bacheloropleiding of zijn er sterk aan gelinkt. Dit betekent dan dat de opleidingen de eerste 120 studiepunten omvatten van de 180 studiepunten uit de bachelor of ruime mogelijkheden bieden om door te stromen naar een aanvullingstraject om een bachelorgraad te bekomen. Ze vormen een afgerond geheel en worden apart gecertificeerd. VVS is sterk voorstander van short cycles omdat ze de toegang tot het hoger onderwijs aanzienlijk kunnen vergroten. Binnen het European Qualification Framework leiden ze op tot niveau 5. De Vlaamse postsecundaire opleidingen leiden echter niet allen op tot niveau 5 en omvatten niet allen 120 studiepunten. De huidige 7de jaren TSO hebben bijvoorbeeld slechts een studieduur van één jaar. De minister kiest voor één kader voor de postsecundaire opleiding waardoor men dus niet volledig het model van de short cycle uit het Bolognaproces zal kunnen volgen. In het HBO zullen zowel opleidingen van niveau 4 als van niveau 5 ondergebracht worden. Het HBO van niveau 4 zal juridisch verankerd worden op het niveau het secundair onderwijs. Het HBO van niveau 5 zal juridisch deel uitmaken van het hoger onderwijs en de Vlaamse invulling van de short cycle worden. **VVS vraagt zich echter af** in hoeverre het **certificaat** van afgestudeerden uit het **HBO 4 herkenbaar zal zijn in het buitenland**.

Kenmerkend voor de short cycles is dat ze naast hun arbeidsmarktgerichtheid, ook de studenten de mogelijkheid geven op korte termijn de aansluitende bacheloropleiding te halen. VVS vindt dat deze **doorstromingsmogelijkheid** naar een bachelor in de memorie van toelichting en het ontwerpdecreet nog steeds **te veel onderbelicht** wordt. Het ontwerpdecreet biedt geen garanties dat voor de bestaande HBO-opleidingen een aansluiting zal worden voorzien in een professionele bacheloropleiding.

3.3. TOEGANKELIJKE OPLEIDINGEN

3.3.1. Flexibele opleidingen

Het HBO richt zich op een zeer ruime doelgroep die zowel afgestudeerden uit het secundair onderwijs omvat als werkenden die hun loopbaan een nieuwe wending willen geven. Het aanbod aan HBO moet daarom op de noden van deze doelgroep afgestemd zijn. De opleidingen in het HBO zullen hier enerzijds aan tegemoet komen door hun korte studieduur. Anderzijds zullen de opleidingen op flexibele wijze gevolgd kunnen worden. De eerste discussienota sprak over flexibiliteit in het aantal instapmomenten, in de mogelijkheid om het traject sneller te doorlopen, in het tijdstip waarop men de opleiding kan volgen en in de wijze waarop men de opleiding kan volgen. De nota d.d. juni 2008 voegt daar nog aan toe dat de opleidingen flexibel kunnen zijn in de wijze waarop men bij verschillende onderwijs –en opleidingsverstrekkers onderdelen van de opleiding kan volgen. De memorie van toelichting en het ontwerpdecreet spreken zich echter niet meer uit over wat onder flexibiliteit verstaan wordt. Nochtans moet de commissie HBO kunnen toetsen of de opleidingen voldoen aan de regels inzake flexibiliteit. **VVS vraagt daarom dat flexibiliteit in het voorontwerp van decreet duidelijk omschreven wordt.**

VVS juicht het belang dat de minister in de discussienota's geeft aan flexibiliteit toe. Toegankelijkheid van de opleidingen is immers essentieel om de ruime doelgroep die het HBO beoogt ook effectief te bereiken. De ideale situatie voor VVS zou zijn dat elke opleiding in verschillende vormen en trajecten wordt aangeboden (bv. avondonderwijs, afstandsonderwijs,...). **VVS vraagt daarom dat er garanties komen voor een goede mix per opleiding in aanbodsvorm en dit tussen en binnen de verschillende regio's.** Het is de taak voor de onafhankelijke commissie HBO om hierop toe te zien. **Flexibiliteit** moet eveneens een **criterium** zijn **voor erkenning en programmatie** van opleidingen. VVS vindt dat dit **niet sterk genoeg** aan bod komt **in de criteria voor de macrodoelmatigheids –en capaciteitstoets** in het ontwerpdecreet. Naast een aanbod aan verschillende flexibele modeltrajecten per opleiding moet ook een **meer geïndividualiseerde aanpak** mogelijk zijn.

Een goede studiebegeleiding zal essentieel zijn in het hoger beroepsonderwijs. De memorie van toelichting stelt dat dit de verantwoordelijkheid van de onderwijsverstrekkers zelf is. De CLB's en de SOVO's zouden hier eventueel bij kunnen helpen. VVS vindt het echter **onlogisch** dat men de **SOVO's** zou **belasten met studiebegeleiding**. Dit behoort immers helemaal niet tot hun taak en dat kan volgens VVS ook niet de bedoeling zijn.

Uit de memorie van toelichting blijkt dat er momenteel nog hindernissen bestaan om de opleidingen die nu aangeboden worden door het secundair onderwijs en binnenkort tot het HBO zullen behoren volledig te flexibiliseren. Momenteel werkt het secundair onderwijs met een jaarsysteem waardoor instap in een opleiding slechts één maal per jaar voordoet. Het voorontwerp van decreet legt een tweede instapmoment op voor de toekomstige HBO-opleidingen. Avondonderwijs is momenteel strikt gereguleerd in het secundair onderwijs. Ook daar zal een decretale aanpassing meer mogelijkheden tot flexibiliteit moeten mogelijk maken. VVS vraagt dat de minister de reglementering met betrekking tot het **secundair onderwijs** in die mate aanpast dat de opleidingen uit het secundair onderwijs die weldra tot het HBO gaan behoren **even flexibel** ingericht kunnen worden als opleidingen aan de CVO's. Alleen op die manier kunnen de HBO-opleidingen aan de secundaire instellingen de doelgroep bereiken die ze beogen.

3.3.2. EVC-beleid

Net als in het hoger onderwijs wil men voor HBO opleidingen een EVC-beleid uitwerken om vrijstellingen te bekomen. Momenteel heeft men reeds een systeem uitgewerkt voor de erkenning van eerder verworven competenties binnen het volwassenenonderwijs en binnen de 4de graad BSO. Alleen voor de zevende jaren TSO en KSO is nog geen systeem voorhanden. Op termijn wil men het EVC-beleid voor het hoger onderwijs en voor het HBO op centraal niveau brengen. VVS vraagt dat hier **zo snel mogelijk** werk van wordt gemaakt. Het uittekenen van een EVC-beleid per onderwijsverstrekker vraagt immers zeer veel tijd en moeite. Het zou een nodeloze tijdsverspilling zijn moesten instellingen nu moeten experimenteren met het uittekenen van een EVC-procedure terwijl men dit op termijn toch op **Vlaams niveau** wil brengen.

De memorie van toelichting merkt terecht op dat er in het hoger onderwijs reeds een systeem voor handen is voor de erkenning van eerder verworven competenties. Wil men echter voorlopig de validerende instanties binnen de associaties bevoegd maken om bekwaamheidsbewijzen om vrijstellingen in het HBO te bekomen uit te reiken, dan is een uitbreiding van de gehanteerde standaarden zoals beschreven in het decreet betreffende de flexibilisering van het hoger onderwijs in Vlaanderen vereist.

De discussienota's stellen dat het EVC-beleid zich moet vertalen in verkorte leertrajecten op maat. VVS vraagt zich echter af of het ook mogelijk zal zijn **via een EVC-procedure een graduaatsdiploma of certificaat** te bekomen. Wanneer iemand door ervaring de nodige beroepskwalificatie(s) heeft bekomen moet het ook mogelijk zijn dit te valoriseren met een graad.

3.4. SAMENWERKING

Het ontwerpdecreet spreekt van mogelijkheden tot samenwerking met het bedrijfsleven, met de verschillende onderwijsverstrekkers en met de publieke opleidingsverstrekkers Syntra en VDAB. In een samenwerking met het bedrijfsleven ziet VVS uiteraard positieve aspecten. Dit mag zich echter niet vertalen in een monopoliepositie bij de bepaling van de inhoud van de curricula. Het voorontwerp van decreet stelt dat bij de aanvraag voor programmatie van een opleiding de samenwerking met de beroepswereld zal moeten aangetoond worden inzake de uittekening van het curriculum en de vormgeving van het werkplekieren. VVS vindt dat de **onderwijsverstrekkers** zelf **autonoom** moeten kunnen beslissen over de invulling van **curricula, op voorwaarde** dat de curricula cursisten opleiden tot de **competenties** beschreven in de **beroepskwalificatie**. Voor het bedrijfsleven is uitsluitend een adviesfunctie weggelegd.

VVS staat zeer positief tegenover samenwerking met de verschillende onderwijsverstrekkers en is verheugd dat dit is opgenomen in de beoordelingskaders van de programmatie, visitatie en accreditatie. Alleen zo kan de doorstroomfunctie van HBO-opleidingen optimaal uitgewerkt worden. Verder stelt de memorie van toelichting dat ook samenwerking op organisatorisch vlak en gezamenlijke diplomering mogelijk moet zijn. Zo wil de minister op een organische manier een rationeel aanbod garanderen.

VVS is steeds voorstander geweest van een **rationeel aanbod** aan opleidingen. Er moet immers verstandig omgesprongen worden met het schaarse overheidsbudget. VVS is daarom vragende partij voor een **regionaal overleg** tussen de verschillende aanbieders in één regio. Het decreet op het volwassenenonderwijs voorziet reeds de oprichting van consortia waarbinnen de CVO's van elke regio zullen samenwerken. VVS vraagt echter dat er ook een decretale bepaling komt die samenwerking tussen de CVO's en de hogescholen, en tussen de CVO's en de secundaire onderwijsinstellingen binnen de verschillende regio's vastlegt.

De publieke opleidingsverstrekkers Syntra en VDAB krijgen ook de mogelijkheid om opleidingsonderdelen aan te bieden. Dit gebeurt steeds in samenwerking met een onderwijsverstrekker. VVS moedigt een dergelijke samenwerking aan. Zo krijgen cursisten die niet zeker zijn of ze een volledige opleiding HBO willen volgen de kans om te kijken of een opleiding hen ligt. Besluit een cursist verder te studeren, heeft hij reeds een deel van de HBO-opleiding afgelegd.

3.5. WERKPLEKLEREN

In het HBO wordt een sterke nadruk gelegd op het belang van werkplekieren. Enerzijds krijgen lerenden de kans om zo de competenties die ze verworven hebben in de les toe te passen in een arbeidsituatie. Anderzijds kunnen lerenden binnen een arbeidsituatie nieuwe competenties verwerven. Binnen elke opleiding HBO zal een vorm van werkplekieren ingebed worden. Dit geeft echter moeilijkheden voor cursisten die studeren combineren met werken. Voldoende **flexibiliteit** moet dus ook in het werkplekieren gegarandeerd worden.

4. PROGRAMMATIE

De nota d.d. oktober 2007 liet erg veel vragen open in verband met de programmatie, kwaliteitszorg en accreditatie van opleidingen. Het voorontwerp van decreet schrijft hiervoor een procedure uit.

4.1. PROCEDURE PROGRAMMATIE NIEUWE OPLEIDING

Wanneer de Vlaamse regering een beroepskwalificatie goedkeurt, gaat de commissie HBO in een advies na of het zinvol zou zijn voor de beroepskwalificatie een HBO-opleiding te organiseren. Is het oordeel hier positief, gaat de commissie na hoeveel keer de opleiding mag aangeboden worden, wat de regionale spreiding moet zijn en hoeveel studiepunten de opleiding mag omvatten. Op basis van het advies van de commissie HBO beslist de Vlaamse regering of een nieuwe opleiding voor de betrokken beroepskwalificatie mag ingericht worden.

Wanneer een instelling geïnteresseerd zou zijn, na groen licht van de Vlaamse regering, de nieuwe opleiding in te richten, dient de instelling een capaciteitstoets in bij de commissie HBO. Hierin wordt nagegaan of het in het kader van een rationeel aanbod aangewezen is de opleiding in deze instelling te organiseren. Krijgt de aanvragende instelling een positief advies van de commissie HBO, dan vraagt de instelling een Toets Nieuwe HBO-Opleiding aan bij het accreditatieorgaan. Hierbij wordt nagegaan of er voldoende generieke kwaliteitswaarborgen aanwezig zijn. Krijgt de aanvraag ook hier een positief oordeel, dan beslist de Vlaamse Regering finaal over het goedkeuren van de opleiding in de instelling.

4.2. COMMISSIE HBO EN ACCREDITATIEORGAAN

De commissie HBO geeft een advies over het rationeel aanbod, beoordeelt de capaciteitstoets en gaat de samenstelling van de visitatiecommissies na. De commissie wordt samengesteld uit 5 permanente leden en 2 wisselende leden per dossier. **Voor VVS is de alternatieve invalshoek van een cursist hier onontbeerlijk.**

Een accreditatieorgaan zal aangeduid worden om de Toets Nieuwe HBO-Opleiding en de accreditatie op zich te nemen. Het is mogelijk dat een beroep zal gedaan worden op het Nederlands Vlaams Accreditatieorgaan (NVAO) dat nu reeds de accreditatie voor het hoger onderwijs verzorgt. Hiervoor zal het bestaande verdrag aangepast moeten worden. VVS vindt dat de studenten en **cursisten** ook **binnen de NVAO** meer **gehoord** moeten worden.

4.3. PROGRAMMATIE BESTAANDE OPLEIDINGEN

Bij de reeds bestaande opleidingen zal men bij invoering van het decreet tijdelijk ervan uitgaan dat aan de criteria voor nieuwe opleidingen werd voldaan. Van zodra de beroepskwalificatie wordt ingeschaald en erkend door de Vlaamse Regering wordt het voor de bestaande opleiding die naar de betrokken beroepskwalificatie leidt duidelijk of men behoort tot HBO 4 of HBO 5. De opleiding krijgt dan tot maximum 2012 de tijd om haar opleiding om te vormen. Daarna dient de opleiding een aanvraag voor een Toets Nieuwe HBO-Opleiding in waarbij de kwaliteit van de opleiding wordt nagegaan. In afwachting van het decreet op het hoger beroepsonderwijs, blijven de bestaande decretale programmatieprocedures gelden voor de verschillende onderwijsniveaus.

4.4. KWALITEITSZORG

Na succesvol de Toets Nieuwe HBO-opleiding doorlopen te hebben, komt een HBO-opleiding in een systeem van extern kwaliteitszorg terecht. De externe kwaliteitszorg wordt bekroond met een accreditatie. Het proces verloopt in cycli van 6 jaar.

De minister kiest in de nota duidelijk voor het kwaliteitszorgsysteem dat nu in het hoger onderwijs wordt gebruikt. De opleidingen schrijven eerst een zelfevaluatie rapport. Vervolgens bezoekt een visitatiecommissie de opleidingen voor een kwaliteitscontrole. Eenzelfde opleiding wordt in eenzelfde ronde in alle aanbiedende instellingen gevisiteerd. De visitatiecommissies zijn minimaal samengesteld uit een persoon met pedagogische expertise, iemand met expertise uit het afnemende beroepenveld, iemand met expertise rond kwaliteitszorg en een cursist. Op basis van het rapport van de visitatiecommissie gaat het accreditatieorgaan na of de opleiding geaccrediteerd kan worden.

VVS is steeds voorstander geweest van opleidingsaccreditatie. Op het niveau van de opleiding kan men immers het nauwkeurigst de onderwijskwaliteit nagaan. VVS is ook **zeer tevreden** dat een **cursist** deel uit zal maken van de **visitatiecommissies**.

5. ORGANISATIE

De discussienota's die voorafgingen aan het voorontwerp van decreet wijdden een hoofdstuk aan de organisatie van het hoger beroepsonderwijs. In de memorie van toelichting werden slechts enkele stukken uit dit hoofdstuk overgenomen bij de artikelgewijze bespreking. Opvallend hierbij is dat men nergens meer spreekt over studiefinanciering, inschrijvingsgeld en 'cursistenparticipatie'.

5.1. TOELATINGSVOORWAARDEN

Rechtstreekse toegang tot het HBO zal verleend worden aan cursisten met een getuigschrift van het tweede jaar van de derde graad BSO dat minstens 3 jaar behaald is, een diploma van het secundair onderwijs, een certificaat van een opleiding van het secundair onderwijs voor sociale promotie van minimum 900 lestijden, een certificaat van een opleiding van het secundair volwassenenonderwijs van minimum 900 lestijden, een diploma van het hoger beroepsonderwijs, een diploma van het hoger onderwijs voor sociale promotie, een diploma van bachelor of master en een diploma van het hoger onderwijs van het korte type met volledig leerplan. De opleiding verpleegkunde die momenteel behoort tot de 4de graad BSO zal eveneens rechtstreeks toegankelijk zijn voor cursisten met een getuigschrift van het tweede jaar van de derde graad BSO.

Cursisten die niet in het bezit zijn van het diploma secundair onderwijs of het getuigschrift van de derde graad BSO dat minstens 3 jaar behaald werd kunnen eveneens toegang krijgen tot het HBO als zij slagen in een proef die wordt georganiseerd door de inrichters van de HBO-opleiding die de cursist wil volgen. De proef zal enerzijds peilen naar de motivatie van de kandidaat-cursisten, anderzijds nagaan of zij over voldoende algemene vorming beschikken om een opleiding HBO met succes te kunnen volgen en afronden. De memorie van toelichting stelt verder dat er maximaal rekening zal gehouden worden met reeds verworven competenties bij het bepalen van verkorte trajecten.

Voor VVS volstaat een diploma tweede graad secundair onderwijs om rechtstreeks toegang te krijgen tot het HBO. Het HBO dient immers een vangnet te zijn voor mensen die het secundair onderwijs ongekwalificeerd hebben verlaten. VVS stelt wel dat een persoon de **leeftijd van 18 jaar bereikt** moet hebben om rechtstreeks te kunnen inschrijven met een diploma tweede graad secundair. Dit om te vermijden dat leerlingen het secundair onderwijs niet zouden afmaken. Voor VVS moeten cursisten die niet in het bezit zijn van een diploma secundair onderwijs of getuigschrift van de derde graad BSO dat minstens 3 jaar behaald is ook toegang kunnen krijgen via afwijkende toelatingsvoorwaarden. De proef die de nota hiervoor voorstelt, ondersteunt VVS.

5.2. CERTIFICERING VAN HET HBO

Het HBO 5 zal leiden tot een **graduaatdiploma**. VVS vindt deze benaming echter bijzonder slecht gekozen aangezien graduaat voor de BaMahervormingen reeds bestonden maar in veel gevallen gelijkgeschakeld zijn met een bachelordiploma, althans op de arbeidsmarkt. De huidige federale wetgeving laat een andere term echter niet toe. Wetten kunnen echter worden aangepast. VVS begrijpt niet waarom er **onduidelijkheid** wordt gecreëerd terwijl mits overleg met de andere gemeenschappen dit probleem zou opgelost kunnen worden.

5.3. DIPLOMA SECUNDAIR ONDERWIJS NA HBO

Net als in de vorige nota, stelt de minister dat het mogelijk moet zijn voor studenten die het secundair onderwijs ongekwalificeerd hebben verlaten alsnog een diploma te behalen door een opleiding HBO te combineren met een opleiding aanvullende algemene vorming van het secundair volwassenenonderwijs. VVS is voorstander van de mogelijkheid om via een HBO-diploma ook een diploma secundair onderwijs te verwerven, maar vindt dat dit mogelijk moet zijn **zonder extra vorming of opleiding**. Volgens VVS beschikken studenten die een HBO-opleiding succesvol doorlopen hebben, over voldoende kennis en bekwaamheden om ook een diploma secundair onderwijs te verkrijgen. Een bijkomende vorming bovenop een opleiding HBO werpt een extra drempel op. VVS vreest dat minder studenten daarom de stap zullen nemen om alsnog een secundair onderwijsdiploma te halen.

Het voorontwerp van decreet stelt dat alleen CVO's de opleiding aanvullende algemene vorming kunnen aanbieden. Een cursist zonder diploma secundair onderwijs die zich inschrijft voor een opleiding HBO in een secundaire onderwijsinstelling of in een hogeschool kan dan alleen een diploma secundair onderwijs behalen wanneer hij aan een andere instelling, een CVO, een bijkomende opleiding volgt. Voor deze cursisten ligt de drempel dus nog hoger. VVS vindt daarom dat ook **secundair** onderwijsinstellingen een opleiding **aanvullende algemene vorming** moeten kunnen **aanbieden**.

Momenteel kunnen leerlingen in de 4de graad verpleegkunde na het eerste of het derde leerjaar een diploma secundair onderwijs behalen. Deze regelgeving zal behouden worden na de omvorming tot HBO-opleiding. VVS vraagt zich af waarom dit niet voor de andere opleidingen uit het HBO mogelijk kan zijn.

5.4. FINANCIERING

De tertiaire opleidingen zullen worden gefinancierd volgens het bekostigingsmechanisme waaronder de aanbieder valt. Dus ofwel dat van een secundaire school, ofwel dat van de CVO's ofwel het nieuwe financieringsmechanisme voor het hoger onderwijs. VVS vraagt zich af op welke manier opleidingen die op een volkomen verschillende manier worden gefinancierd toch tot dezelfde kwaliteit en kwalificatie kunnen leiden. Bovendien vraagt VVS zich af of deze verschillende behandeling niet strijdig is met het gelijkheidsbeginsel. Hetzelfde geldt voor de zeer uiteenlopende studiegelden die de verschillende aanbieders hanteren. Wanneer men een opleiding HBO volgt aan een secundaire onderwijsinstelling moet een cursist niets betalen. Volgt hij dezelfde opleiding aan een CVO moet de cursist 1 euro per lestijd betalen met een

plafond van 400 euro. In het hoger onderwijs betaalt een cursist een forfaitair bedrag van 55 euro plus 7,5 euro per credit. Voor een voltijdse opleiding aan een hogeschool bedraagt het inschrijvingsgeld 533 euro. Deze verschillen zijn onrechtvaardig, zowel voor de student als voor de aanbieders die op die manier in een ongelijke positie terecht komen.

5.5. STUDIEFINANCIERING

Het systeem van studiefinanciering zal eveneens afhankelijk zijn van de instelling waaraan een cursist studeert. Erg problematisch hierbij is dat cursisten aan een **CVO** momenteel niet in aanmerking kunnen komen voor een studietoelage. Cursisten aan een **secundaire** onderwijsinstelling kunnen slechts tot hun 22 jaar een studietoelage ontvangen. In de discussienota's erkent de minister de noodzaak van een goed uitgebouwd studiefinancieringsysteem voor het HBO. VVS vraagt hier **zo snel mogelijk** werk van te maken. De nota's stellen echter dat dit pas mogelijk zal zijn over 3 à 4 jaar.

Noch de memorie van toelichting, noch het voorontwerp van decreet spreken over studiefinanciering. **VVS vraagt dat de beloftes** die de **minister** hierover in de discussienota's maakte **opgenomen worden in de slotbepalingen van het decreet** betreffende het hoger beroepsonderwijs. Intussentijd moeten de cursisten gebruik kunnen maken van de studiefinancieringssystemen die van toepassing zijn op de instelling waaraan zij studeren. Dit betekent dat de pedagogische voorwaarden in het decreet betreffende de studiefinanciering en studentenvoorzieningen in het hoger onderwijs van de Vlaamse Gemeenschap uitgebreid moeten worden. Gezien de doelgroep van het HBO vraagt VVS dat de **leeftijdsgrens** die gehanteerd wordt in het **secundair** onderwijs om in aanmerking te komen voor een studietoelage **opgehoften** te worden.

5.6. STUDENTENVOORZIENINGEN

Nergens spreekt de minister over studentenvoorzieningen voor cursisten. Studentenvoorzieningen dragen bij aan de onderwijsdemocratisering en de verbetering van de randvoorwaarden bij het studeren in het hoger onderwijs. Gezien de doelgroepen die het nieuwe onderwijsniveau wil aantrekken, is het **absoluut noodzakelijk** om deze studenten ook te laten genieten van studentenvoorzieningen. Cursisten uit de nieuwe tertiaire opleidingen moeten toegang krijgen tot het bestaande aanbod in hun regio. Voor dit nieuwe onderwijsniveau speelt laagdrempeligheid en regionale inplanting een uitgesproken rol. Maar de regionale logica is ook vandaag voor de studentenvoorzieningen al de meest optimale manier om zoveel mogelijk te doen met de schaarse middelen. Regionaal overleg is cruciaal om de behoeften van deze nieuwe groepen studenten in kaart te brengen, afspraken te maken over het aanbod en samen te werken voor het verbreden en openstellen ervan. Uiteraard moeten de bestaande studentenvoorzieningen **financieel** worden **vergoed voor** het openstellen van hun diensten voor deze **nieuwe groepen** behoeftige studenten. Ook in de perifere regio's moeten de bestaande studentenvoorzieningen hun kennis en ervaring bundelen om voor de cursisten daar voorzieningen aan te bieden.

5.7. LEERHULPMIDDELEN

Specifieke tegemoetkomingen voor cursisten met een **functiebeperking** vanuit de cel onderwijsleerhulpmiddelen staan vandaag niet open voor cursisten uit het volwassenenonderwijs. Ook voor het hoger onderwijs zijn voorwaarden en procedure vaak onaangepast aan de realiteit van het studentzijn. VVS vraagt dat speciale **onderwijsleerhulpmiddelen** zoals softwarepakketen voor dyslectici, braillelijnen voor slechtzienden, tolken gebarentaal en schrijftolken... worden opengesteld **voor alle cursisten** uit het nieuwe tertiaire opleidingsniveau. In één beweging moet ook de procedure grondig worden aangepast aan de flexibele realiteit en aan de context van het nieuwe onderwijsniveau. Bovendien moeten ook de middelen zelf worden opgeschroefd in functie van de toe te juichen stijging van de groep van studenten met een functiebeperking die deelnemen aan deze vorm van hoger onderwijs.

5.8. STUDENTENPARTICIPATIE EN RECHTSPOSITIIEGELING

VVS is absoluut voorstander van een **decretale verankering van cursistenparticipatie voor het HBO**. Het is voor VVS belangrijk dat elke instelling die een HBO-opleiding inricht, verplicht wordt om een cursistenraad in te richten, te begeleiden en te financieren, zoals dat nu al het geval is voor alle hogescholen en universiteiten. Vandaag zijn vooral de CVO-opleidingen nog een blinde vlek op de participatiekaart. Gezien de diverse doelgroep is inspraak van de lerenden zelf een belangrijke garantie voor een goede afstemming van het aanbod op de noden. Het is voor VVS geen afdoend argument dat het moeilijker kan zijn voor cursisten om zich te organiseren en het daarom niet te voorzien. Cursisten hebben net als studenten het recht zich te laten horen en problemen aan te kaarten. Dit kan enkel de kwaliteit van het HBO en de betrokkenheid van de cursisten ten goede komen. De toevoeging van de invalshoek van cursisten in het beleid aan de HBO-instellingen kan dat beleid enkel verbeteren. Het is absurd dat participatie nog steeds niet vanzelfsprekend blijkt te zijn en dat er met twee maten en gewichten gewogen wordt voor studenten en cursisten.

**VOORSTELLEN TOT WIJZIGING IN HET
VOORONTWERP VAN DECREET**

Art. 3	<p>Invoegen definitie begrip flexibiliteit</p> <p>Nergens in het voorontwerp van decreet wordt een duidelijke omschrijving gegeven van het begrip flexibiliteit. Flexibiliteit werd opgenomen de kaders voor de Toets Nieuwe Opleiding, de visitaties en de accreditatie. Het is daarom belangrijk dat het voor iedereen duidelijk is wat hieronder verstaan wordt.</p>
Art. 6 §1	<p>Toevoeging van “één werkend en plaatsvervangend lid dat deskundig is met betrekking tot het afnemend veld”</p> <p>Net als in de erkenningscommissie in het hoger onderwijs, moet een student deel uitmaken van de commissie HBO.</p>
Art. 17 § 3	<p>VVS begrijpt de argumentatie vervat in de memorie van toelichting om voor bestaande opleidingen een aansluiting in de bachelor slechts na te streven. De overheid kan echter wel de hogescholen stimulansen bieden om aanvullingstrajecten uit te tekenen.</p> <p>VVS stelt een extra weging voor zij-instromer uit de HBO-opleidingen in de financiering van de hogescholen voor.</p> <p>Volgende bepaling dient hiervoor toegevoegd te worden: “ In artikel 18, §3, van het decreet van 14 maart 2008 betreffende de financiering van de werking van de hogescholen en de universiteiten in Vlaanderen worden tussen “door een student met een functiebeperking” en “en door een werkstudent” de woorden “, door een zij-instromer uit het hoger beroepsonderwijs” toegevoegd.</p>
Art. 18 § 3	<p>In Art. 18 § 3, 5°, wordt tussen de woord en “de mate waarin de opleiding” en “gericht is op” komen de woorden “door een flexibele organisatie van het aanbod”.</p> <p>Flexibiliteit vormt een hoeksteen voor het hoger beroepsonderwijs en is onontbeerlijk om de beoogde doelgroep ook effectief te bereiken.</p> <p>In Art. 10 § 3, 10°, wordt het woord “bedrijfsleven” geschrapt.</p> <p>VVS vindt dat de onderwijsverstrekkers zelf autonoom moeten kunnen beslissen over de invulling van curricula, onder voorwaarde dat de curricula opleiden tot de competenties beschreven in de beroepskwalificatie.</p> <p>Bovendien moet de commissie toezien op de ontwikkeling van een flexibel aanbod met een goede spreiding per regio.</p>
Art. 22	<p>Aan dit artikel wordt de bepaling “Zij betrekken de cursisten, de alumni en de externe deskundigen uit het beroepsveld bij de processen van interne kwaliteitszorg” toegevoegd.</p> <p>Het betrekken van cusisten, alumni en externe deskundigen vormt een essentieel onderdeel van een intern kwaliteitszorg systeem. Zij kunnen een zeer waardevolle bijdrage leveren omdat zij de opleidingen vanuit een andere bril bekijken dan de onderwijsverstrekkers.</p>
Art. 25 § 2	<p>Achter de woorden “die op het moment van de samenstelling van de commissie ingeschreven is aan een opleiding hoger beroepsonderwijs » komen de woorden « , bij voorkeur aan een aanverwante opleiding ».</p> <p>VVS begrijpt goed dat het moeilijk is om steeds een cursist te vinden uit een aanverwante opleiding. Toch dient dit principieel steeds nagestreefd te worden.</p>
Art. 34 § 1	<p>Aan dit artikel wordt volgende bepalingen toegevoegd: “4° de organisatie van de interne kwaliteitszorg” en “5° materiële voorzieningen, kwaliteit en kwaliteit van personeel”.</p> <p>De interne kwaliteitszorg neemt een sleutelpositie in in een kwaliteitszorgsysteem. Wanneer er een goed intern kwaliteitszorgsysteem voorhanden is kan men ervan uitgaan dat de generieke kwaliteitswaarborgen gedurende de zes jaar na accreditatie behouden en verbeterd zullen worden. Daarom is het belangrijk dat dit opgenomen wordt in de accreditatiekaders.</p> <p>Beroepsopleidingen vergen bepaalde materiële voorzieningen om de cursisten gepast te</p>

	<p>onderrichten. Daarom is het essentieel dat dit wordt opgenomen in de accreditatiekaders. Ook het personeel bepaalt sterk de kwaliteit van de opleiding.</p>
Niet vermeld	<p>De gehanteerde standaarden in Art. 39 van het decreet betreffende de flexibilisering van het hoger onderwijs in Vlaanderen dienen uitgebreid te worden wil men de validerende instanties binnen de associaties in staat stellen bekwaamheidsbewijzen uit te reiken om vrijstellingen te bekomen in het hoger beroepsonderwijs.</p>
Niet vermeld	<p>Art. 16 § 1, van het decreet betreffende de studiefinanciering en studentenvoorzieningen in het hoger onderwijs van de Vlaamse Gemeenschap dient aangepast te worden wil men ook cursisten die een HBO-opleiding volgen aan een hogeschool toelaten een studietoelage aan te vragen.</p> <p>VVS is voorstander van een eenvorming studiefinancieringssysteem voor heel het hoger beroepsonderwijs. In tussentijd vraagt VVS echter dat cursisten gebruik kunnen maken van de reeds bestaande systemen.</p>